

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2007 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2006

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 18 päivänä huhtikuuta 2007 lähettäessään hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2006 (K 4/2007 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että liikenne- ja viestintävaliokunnan on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- merenkulkuneuvos Aila Salminen, ylisinööri Armi Vilkmán, neuvotteleva virkamies Elina Normo ja neuvotteleva virkamies Esko Pyykkönen, liikenne- ja viestintäministeriö
- pääjohtaja Markku Mylly, Merenkululaitos
- yksikönpäällikkö Merja Saari, Viestintävirasto
- ylijohtaja Mika Purhonen, Huoltovarmuuskeskus
- johtaja Matti Akonniemi, Suomen Posti Oyj
- puheenjohtaja Esa Vilkuna, Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Liikenne- ja viestintävaliokunta käsittelee tässä lausunnossa merenkulkua, postin peruspalveluja, radiotoiminnan toimilupia ja joukkoliikennettä.

Merenkulku

Valiokunta katsoo, että toimenpidekertomuksessa on tuotu hyvin esiin merenkulun tärkeys Suomelle, koska merikuljetuksia ei suurten volyymien vuoksi voida korvata millään muulla kuljetusmuodolla. Vuonna 2006 aluksilla kuljetettiin ulkomaan liikenteessä 99,1 miljoonaa tonnia tavaraa. Vuonna 2004 määrä oli 95,9 miljoonaa tonnia ja vuonna 2005 paperilakon vuoksi 89,9

miljoonaa tonnia. Kotimaan vesiliikenteessä kuljetettiin vuonna 2006 noin 6,0 miljoonaa tonnia. Kymmenen suurimman vientisataman osuus viennistä oli 77,2 % ja kymmenen suurimman tuontisataman osuus tuonnista 73,0 %. Kuljetuksista Suomen ja EU:n välisen liikenteen osuus oli 75 %, Suomen ja muun Euroopan liikenteen osuus 16 % (pääosin tuonti Venäjältä) ja Suomen ja muiden maanosien välisen liikenteen osuus 9 %.

Suomalaisen aluskannan osuus tuonti- ja vientikuljetuksissa on vähitellen laskenut; vuonna 2006 vientikuljetuksista 16,9 % ja tuontikuljetuksista 36,4 % sekä ulkomaankaupan kokonaismäärästä laskien yhteensä 27,7 % tapahtui Suomen lipun alle rekisteröidyllä kalustolla.

Vuonna 2000 vastaavat luvut olivat 32,8 % (vientikuljetuksista), 47,2 % (tuontikuljetuksista) ja 40,1 % (yhteensä).

Valiokunta korostaa merenkulun merkitystä Suomen taloudelle ja hyvinvoinnille ja pitää erityisesti huolestuttavana, että Suomen kauppalaivaston mahdollisuudet selviytyä yksin kriisiajan kuljetuksista ovat riskirajalla. Normaaliajankin kuljetuksista yhä suurempi osa hoidetaan ulkomaalaisella jäävähvistetulla tonnistolla.

Suomen energihuollon (erityisesti raakaöljyn) vaatimien merikuljetusten säilyminen kotimaisessa hallinnassa on huoltovarmuuden kannalta tärkeää. Energia on strateginen raaka-aine, ja Itämeren merkitys EU-alueen energiakuljetuksissa kasvaa edelleen. Uudehkon ulkomaisen aluskannan siirtyminen Itämeren energiakuljetuksiin asettaa paineita Suomen öljynkuljetuskaluston kilpailukyvyille.

Valiokunta korostaa, että Suomen lipun kilpailukyky tulee parantaa vastaamaan Euroopan unionin alueen kilpailijamaiden tasoa. Suomen aluskanta on melkein kaksi kertaa vanhempi kuin vastaava aluskanta EU-alueella.

Valiokunta katsoo, että aluskaluston uudistamiseen tähtäviä toimenpiteitä pitää edistää ja samalla parantaa suomalaisen alusrekisterin kilpailukykyä niin, että se olisi riittävän houkutteleva uusille laivoille. Toimenpiteissä tulee ottaa huomioon myös riittävän jäävähvisteisen, talviolioissa käyttökelpoisen aluskannan säilyttäminen ja uudistaminen. Merenkulkuelinkeinojen jatkuvuuden edellytyksenä on riittävä kilpailukyky. Tonnistoveron uudistaminen onkin yksi tämän tavoitteen toteuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä.

Valiokunta korostaa myös merenkulkuun liittyvän osaamisen säilyttämistä nykyaikaisen kotimaisen aluskaluston ohella. Erityisesti talvi-merenkulun osaaminen on perinteisesti Suomen vahvuus. Osaamiseen liittyy mm. merenkulussa tarvittavien ammattiryhmien koulutus, harjoittelu- ja työskentelymahdollisuudet, erityistilanteiden (esim. vaikeissa talviolosuhteissa toimimisen) edellyttämä kokemus, tutkimus, käytännössä koko meriklusterin toiminta, jolla on edelleen tärkeä elinkeinopoliittinen merkitys. Valiokun-

ta toteaaakin, että osaamisen säilyttäminen suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle on lähitulevaisuuden merkittävä haaste. Olemassa olevan osaamisen säilyttäminen on helpompaa kuin menetetyt osaamisen uudelleen luominen.

Postin peruspalvelut

Laki postipalvelulain 5 §:n muuttamisesta (153/2005) tuli voimaan 1.4.2005. Yleispalvelun kotimaan laatustandardia muutettiin siten, että seuraavana päivänä jaettavaksi tarkoitettua kotimaan kirjelähetyksistä vähintään 85 % tulee olla perillä seuraavana työpäivänä ja 98 % viimeistään toisena työpäivänä. Lainmuutoksen tarkoituksena oli mahdollistaa jakelun aikaistaminen harvaan asutuilla alueilla ja siten luoda edellytyksiä sanomalehtien jakelun parantumiselle maaseutumaisissa kunnissa.

Kirjeiden kulkunopeus. Viestintävirasto on lainmuutoksen voimaan tullessa edellyttänyt kirjallisesti Suomen Posti Oyj:ltä, että postipalvelulain 5 §:n muutoksen voimaantulosta huolimatta kirjeiden kulkunopeus säilyy myös jatkossa lainmuutoksen voimaantuloa edeltävällä tasolla kaikilla niillä alueilla, joilla ei ole toteutettu jakelun aikaistamista. Lisäksi virasto antoi tarkennetut ohjeet kirjeiden kulkunopeuden neljännesvuosittaisesta raportoinnista sekä koko maan tasolla että jakelupalvelualueittain eriteltynä. Virasto edellytti myös raportointia jakelu-uudistushankkeiden etenemisestä ja suunnitellusta aikataulusta. Viestintävirastolla on siten valmiudet seurata jakelun aikaistamisen vaikutuksia kirjeiden kulkunopeuteen myös alueellisesti siinä vaiheessa, kun jakelun aikaistamista koskevat hankkeet ovat toteutuneet.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomen Posti Oyj seuraa kirjeiden kulkunopeutta jatkuvana tutkimuksena. Kirjeiden kulkunopeus on Viestintäviraston mukaan pysynyt sen edellyttämällä tasolla.

Jakelun aikaistaminen. Suomen Posti Oyj ei ole toteuttanut jakelun aikaistamista vuosien 2005 ja 2006 aikana. Ensimmäinen jakelu-uudistushanke on alkanut 1.3.2007 Etelä-Pohjanmaalla

Seinäjoen alueella, jossa yli 11 000 talouden osalta jakeluajankohtaa aikaistettiin. Suomen Posti Oyj:n mukaan hanke etenee vuoden loppuun mennessä n. 44 000 talouteen, ja näiden varhentamisen laajeneminen riippuu myös jatkossa olennaisesti sanomalehtikustantajien päätöksistä osallistua varhentamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Postin jakelua koskevat ohjeet. Viestintäviraston 26.9.2005 perustaman työryhmän ehdotuksen pohjalta Viestintäviraston antamiin postin jakelua koskeviin ohjeisiin ja suosituksiin tehtiin muutoksia. Ohjeisiin lisättiin liikuntaesteisten ohella kaikille 75 vuotta täyttäneille oikeus pyynnöstä saada postinsa jaetuksi joko tontin rajalle ajo- tai kulkuliittymään sijoitettuun postilaatikkoon tai huoneistokohtaiseen postiluukkuun. Lisäksi postilaatikoiden etäisyyttä haja-asutusalueilla täsmennettiin siten, että etäisyys postinsaajan asunnosta saa pääsääntöisesti olla enintään 300—500 metriä. Pääsääntöisyydellä tarkoitetaan ohjeiden mukaan vähintään 70 %:a haja-asutusalueiden postinsaajatalouksista. Ohjeissa yksilöitiin ja täsmennettiin myös ne kriteerit, joiden perusteella postilaatikon etäisyys voi poikkeuksellisesti olla enintään yksi kilometri.

Viestintävirasto on velvoittanut Suomen Posti Oyj:n raporttoimaan vuosittain kirjallisesti siitä, miten postinjakeluohjetta edellä esitetyiltä osin käytännössä noudatetaan postinjakelujärjestelyjen yhteydessä.

Postin toimipaikkaverkko. Postipalvelulain mukaan jokaisessa Suomen kunnassa on oltava vähintään yksi postin yleispalvelua tarjoava toimipiste. Toimipiste voi olla lain mukaan joko Suomen Posti Oyj:n oma toimipaikka tai ns. asiamiesposti. Suomen Posti Oyj toimittaa Viestintävirastolle vuosittain tiedot postitoimipaikkojen sijainnista. Vuosina 2005—2006 toteutettujen tutkimusten mukaan asiamiespostien vahvuuksia olivat asiakaspalvelijoiden ystävällisyys ja kohteliaisuus. Vaitiolovelvollisuuden säilyttämisessä sekä tuotetuntemuksessa sen sijaan oli paljon puutteita. Palvelutason vaihtelu

eri toimipaikoissa oli myös suurta. Valiokunta pitää hyvänä, että Viestintävirasto on ilmenneiden puutteiden korjaamiseksi edellyttänyt Suomen Posti Oyj:ltä toimenpiteitä, kuten tehostetua asiamiespostiyrittäjien koulutusta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että postipalvelut ovat kansalaisille peruspalveluita. Tämän vuoksi kansalaisia palvelemissa pitää olla hyvätasoisia postipalveluja tarjoava ja riittävän kattava toimipaikkaverkko.

Radiotoiminnan toimitukset

Eduskunta edellytti 7.12.2005 sitä, että valtioneuvosto uusia radiotoiminnan toimituksia myöntäessään huolehtii siitä, että toimituspäätökset ovat niin selkeitä ja täsmällisiä, että ne ohjaavat tehokkaasti toimituksen haltijan harjoittamaa toimintaa, ja sitä, että toimituspaikkojen valvontaa tehostetaan. Muutetun radio- ja televisiotoinnasta annetun lain mukaiset toimitukset julistettiin haettaviksi tammikuussa 2006 ja päätökset tehtiin 31.5.2006. Toimitukset ovat voimassa vuoden 2011 loppuun.

Toimitusvalmistelussa on hallituksen kertomuksen mukaan otettu huomioon lain 10 §:n määräykset ja eduskunnan lausumassa esitetty kannanotto. Valiokunnan saaman tiedon mukaan toimituksia onkin kiristetty. Viestintävirasto seuraa toimintaa ja sen muutosta. Se on tehostanut valvontaansa ja antanut joitakin velvoittavia päätöksiä. Tämän lisäksi tutkinnassa on toimintaan liittyviä tapauksia.

Valiokunta katsoo kuitenkin, että Viestintäviraston valvonta ei ole tehostunut tarpeeksi. Valiokunnan näkemyksen mukaan Viestintävirastolla ei ole tehostamisen edellyttämiä riittäviä valvontaresursseja. Tämän vuoksi valiokunta painottaakin, että liikenne- ja viestintäministeriön tulee huolehtia siitä, että Viestintävirastolle suunnataan lisää voimavaroja valvonnan tehostamiseksi.

Eduskunnan lausumat

Liikenne- ja viestintävaliokunta katsoo, että seuraava eduskunnan lausuman johdosta suoritettu,

LiVL 2/2007 vp — K 4/2007 vp

kertomuksessa selostettu toimenpide on riittävä tai lausuma on muutoin käynyt tarpeettomaksi:

- *Alusten jääluokista- ja jäänmurtaja-avustuksesta annettu laki*
HE 149/2005 vp (s. 220).

Liikenne- ja viestintävaliokunta ei pidä seuraavia hallituksen kertomuksessa selostettuja toimenpiteitä riittävinä vaan katsoo, että alla olevat valiokunnan aloitteesta hyväksytyt eduskunnan lausumat ovat edelleen tarpeellisia ja ne tulee säilyttää hallituksen kertomuksessa:

- *Huoltovarmuus*
Kauppa-aluskanta
HE 14/1999 vp (s. 216)
- *Keinottelu erilaisilla alusten konetehoa ilmoittavilla todistuksilla*
HE 38/2002 vp (s. 216)
- *Matkustajaluettelot*
HE 59/2004 vp (s. 217)
- *Ulkomaanliikenteessä toimivien varustamojen tukeminen*
Ahvenanmaan merenkulun tukeminen
HE 72/2004 vp (s. 218)

- *Hintakatto*
HE 74/2004 vp (s. 218)
- *Ajokieltojärjestelmä*
HE 104/2004 vp (s. 219)
- *Postipalvelut*
HE 241/2004 vp (s. 219)
- *Radiotoiminnan toimiluvat*
HE 82/2005 vp (s. 219)
- *Ilmailuhallinnon toimintamenot*
HE 138/2005 vp (s. 220)
- *Liikennetraktorit*
HE 24/2006 vp (s. 221)
- *Tekijänoikeusjärjestelmä*
HE 98/2006 vp (s. 221)
- *Tiemaksujärjestelmä*
HE 109/2006 vp (s. 221).

Lausunto

Lausuntonaan liikenne- ja viestintävaliokunta esittää perustuslakivaliokunnalle,

että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 7 päivänä kesäkuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Martti Korhonen /vas
vpj. Saara Karhu /sd
jäs. Marko Asell /sd
Maria Guzenina-Richardson /sd
Leena Harkimo /kok
Mats Nylund /r

Lyly Rajala /kok
Tero Rönni /sd
Pertti Salovaara /kesk
Johanna Sumuvuori /vihr
Ilkka Viljanen /kok
Raimo Vistbacka /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker.